

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

Un șir garmond: 6 Lei: La
publicări repetate după
învoială

Unitatea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foaie bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Anul Sfânt 1933

Darul de Crăciun al Sfântului Părinte pentru lumea întreagă: un an jubilar extraordinar la împlinirea alor 19 veacuri dela Răscumpărare

În ajunul Crăciunului Colegiul Cardinalilor a prezentat Sfântului Părinte, după obicei, felicitări de Sărbători și i-a tălmăcit, prin graiul Decanului Card. Pignatelli, bunele doriri ale Bisericii întregi pentru noul an ce bate la ușă. — Mulțumind, în părintești cuvinte, pentru dragostea ce i-se arată, Papa a pomenit momentele mai mari din viața de un an a Bisericii. Cele de durere: prigoanele din Mexico, Spania, Rusia; criza economică fără seamăn; dușmăniile din lume; apoi și pe cele de bucurie: congresul euharistic din Dublin; roadele misiunilor; »Acțiunea Catolică«. — După acestea Papa și-a continuat vorbirea în fața aparatului de Radio, pentru a trimite direct și cu graiu viu mulțumiri și binecuvântări tuturor celor care muncesc în via Domnului, dela margini până la margini. — Apoi, în același fel, a adresat lumii întregi un mesaj, din care reținem părțile esențiale:

... Mai avem un mesaj pentru toți fiii noștri dragi în Hristos și pentru omenirea întreagă, pentru care, toată, Isus Hristos, Răscumpărătorul, și-a vărsat sângele său divin ca preț al Răscumpărării și a deschis izvoarele grației...

Asupra Răscumpărării umane săvârșite de Isus Hristos chiemăm luarea aminte a tuturor credincioșilor. Mai mult decât o faptă și un cumul de fapte divine, admirabilă este ea mai ales dacă o considerăm în partea sa centrală și culminantă. Să ne aducem aminte și să ne gândim o clipă: Cina de taină și instituirea sf. euharistiei, prima cuminecare și inițierea sacerdotală a apostolilor; patima, răstignirea și moartea lui Isus; la poala Crucii, Maria constituită Mama oamenilor; învierea lui Hristos, condițiune și promisiune pentru a noastră; puterea iertării păcatelor confirmată apostolilor; primatul lui Petru întărit; înălțarea lui Isus la cer; venirea Spiritului Sfânt; începutul triumfal al predicării apostolilor. Pentru toate aceste fapte minunate — dela cari a început adevărata renaștere a lumii, viața și civilizația creștină ale cărei roade mature le gustăm noi — anul care vine, 1933, după opinia comună a credincioșilor simpli, cari identifică... anul 33 al erei vulgare cu anul morții lui Isus Hristos, este an centenar, de 19 ori centenar! Știința nu crede că poate afirma atât de categoric acest lucru; dar și după știință (am studiat din nou, cât am putut mai bine, această problemă dificilă și am întrebat competențe speciale), anul 33 și anul 30 sunt aceia, în jurul cărora se concentrează argumentele celei mai mari probabilități, dacă nu ale certitudinii absolute. Nerămânând pentru anul 1934 decât o foarte slabă probabilitate... oamenilor, celor răscumparați cari trăiesc astăzi, nu le rămâne decât proximal an 1933 pentru a celebra, cu temei, centenarul morții Mântuitorului și a pomenirii ciclului de fapte divine cari o încoronează.

La această prăznuire invităm Noi, de azi, din această clipă, pe toți cei răscumparați prin sângele lui Isus Hristos, sânge pe care Biserica

catolică, ea singură, îl conservă incoruptibil și necorupt, cu toate acele roade de grație și de viață supranaturală cari au germinat și au crescut din ea, dela primele zile și rând pe rând prin veacuri până la noi, cu făgăduința divină de eternă rodnicie. Ce centenar mai grandios? Ce binefaceri mai mari decât cele pe cari le amintește el? Ce sărbătorire centenară mai datorită? În chip deosebit datorită pentru noi și pentru vremea noastră, când a ajuns un fel de modă a sărbătorii centenare... Ori poate e mai puțin datorită sărbătorirea noastră din cauza nesiguranței anului? Dar incertitudinea anului nu ia nimic din certitudinea și măreția infinită a binefacerilor pe care le-am primit cu toții...

Sărbătorire datorită și binefăcătoare; de aceea de foarte mulți dorită. Va fi o mare binefacere și însuși faptul, că lumea să nu audă vorbindu-se mereu numai, ori aproape numai, de conflicte și contraste, de neîncredere și descurajare, de înarmări și desarmări, de daune și reparațiuni, de datorii și plăți, de moratorii și insolvențe, interese economice și financiare, de mizerii individuale și de mizerii sociale; să nu audă mereu numai aceste note, ci și pe cele de înaltă spiritualitate și de atât de puternică rechemare la viața și interesele sufletelor, la demnitatea și prețul lor prin sângele și harul lui Hristos, la fraternitatea tuturor oamenilor pecetluită prin însuși divinul Sânge; la misiunea mântuitoare a bisericii în omenire; la toate celelalte gânduri sfinte și elevațiuni cari nu pot să nu izvorască din faptele divine cari vor fi obiectul acestei sărbătoriri...

Și pentruca prăznuirea noastră să nu stea numai din acte trecătoare și pentruca toate sufletele, și cele mai distrase și mai ocupate, să găsiască timp și mod pentru a profita de ea cu largheța necesară, rândulm ca prăznuirea însăși să țină un an întreg; an pe care de-acum îl proclamăm de jubileu sfânt, An Sfânt; pentruca sărbătorirea să aibă și cea mai mare valoare cu puțință în rugăciuni și ispășire, în sfinte indulgențe, îndreptarea vieții și sfintire îmbelșugată.

Au nevoie deosebită de toate acestea mai ales zilele noastre de tribulațiuni, de atâta uitare a eternului, de atâta păgânism ce străbate viața, de căutare a plăcerii, mondenității și a banului...

În sfârșit, pentru a ține seama și de mica probabilitate a anului 34, și de altă parte pentru a da episcopatulul, clerulul, și credincioșilor timpul de lipsă pentru pregătirea potrivită, necesară, dispunem ca pomenitul An Sfânt al jubileului să decurgă dela proxima zi de 2 Aprilie 1933, Dumineca Patimilor, până la 22 Aprilie 1934, a doua sărbătoare a Paștilor...

Viflaimul ne cheamă

Fructus autem secta Masonum
perniciosos gignit... evertere funditus
omnem eam quam instituta christiana
pepererunt disciplinam religionis reique
publicae... (Leo XIII, Humanum genus).

Cu smerenie ne plecăm azi genunchii lângă ieslea care adăpostește pe Mesia... Gândurile noastre se îmbină luminos cu graiurile străine ale filozofilor, cu fluierul păstorilor și se pierd în depărtări cu simfonie ingerilor... Mărire... pe pământ pace...

Toți suntem alături: cral, păstori, îngeri și oameni, cer și pământ. Lipsește cineva, care făgăduise că va veni și el la închinare... Așteptăm. Dar Irod nu mai sosește... În schimb închinarea noastră liniștită se cutremură deodată: plânset, tânguire și țipet mult... Căpșoarele copilașilor fragezi se frâng ca niște potire de flori... E închinarea cruntă, înfricoșată a lui Irod, care căuta sufletul Pruncului.

Închinarea lui Irod se repetă, veac de veac, până în zilele noastre... O mică schimbare doar: a sporit numărul Irozilor. — Ei sunt mulți, surprinzător de mulți, cu același suflet hain, cu aceleași mâni pătate de crimă, cu acelaș dor infernal de închinare: — moarte lui Isus! Și-au schimbat poate numele: masoni; mulți fiind, s'au organizat în loge francmasonice, furnicare subterane. Încă ceval în deosebire de vechiul Irod, aceștia știu și cunosc bine ieslea unde se adăpostește azi Isus: Biserica Romei!

Iată câți sunt. În 1928 Europa avea 8769 loje, Asia 82, Africa 87, America 18,086, Australia 1013, N. Zelandă 230, Liberia 9. În total 28,277. Cunoscând râvna lor de propagandă, putem cifra numărul lojelor azi la 30,000, zi: treizeci mii!

În 30 000 oficine, zise temple, se aduce aceeași rugă: se făuresc pumnale, cuie și ciocane pentru răstignirea lui Isus! Din 30,000 de spelunci, ca din vulcane active, se asvârlă lavă de calomni, lavă incendiară asupra civilizației creștine mondiale. Dela îndepărtata Japonie până în nesfârșitele Indii, din Asia spre Australia și până în Statele Unite! Iar focarul cel mai aprins, din care se alimentează flăcările acestui incendiu catastrofal e Europa, bătrâna Europă care are mai mult de mulțumit evangheliei Celui născut în Viflaim. Moscova lui Lenin, viesparul și pepiniera caldă a mercenarilor lui Antichrist, Parisul, fabrica și mândra capitală mondială unde dospesc și colcăie toate concepțiile bizare ale lumii moderne, unde se strătaie, ca în Roma păgână, toate drumurile întunecului.

Din neenumărate broșuri, cotidiene, cărți de propagandă se strigă cu furie: „Să distrugem acest simbol apostolic (Vaticanul) al oroarei și al spaimei, acest cămin al răutății universale și să reîncepem crâncena luptă necontenită, reînvoind strigătul lui Voltaire: Écrasons

l'Infame! (Cuvintele francm. Marcel Huart, într-o ședință a Marelui Orient. Vezi: La trahison spirituelle de la Fr.: M: de Marqués-Rivière pag. 164—5).

Acest „infam“ e micul Isus din biserica Romei, căci: „Masoneria n'are decât un singur dușman: Biserica catolică, apostolică și romană... Ea este dușmanul, Infamul, Adversarul prin excelență și munca cea mare a Masoneriei tinde, mai presus de toate, să distrugă opera ei“, ne asigură acelaș autor Marqués-Rivière, fost mason.

La noi, până acum, această pacoste n'a fost băgată în seamă. Acum însă, în avalanșa de Irozii moderni ce se năpăstuește asupra lui Mesia și a Bisericii lui — se citesc și nume românești, despre cari știam că sunt filii bisericii noastre unite cu Roma. Irozii au intrat deabinele în sânul neamului românesc și au ademenit chiar membri marcanți ai bisericii noastre... Simt că se năruie ceva în sufletul meu, în idealismul meu când fixează această dureroasă constatare... Abia ieșiți la lumină, din umbra în care ne zăvoriseră străinii, nu putem sorbi liniștiți lumina libertății căci ni-se pregătește în ascuns o nouă roble, mai neagră, mai grea decât cea dintâiu: robia sufletului... Mercenarii ai ideilor, pseudo-doctrinariii vor să ne pună la cumpănă Biserica și Patria și Tronul, temeiurile istorice pe care s'a clădit România Mare!

Conștiința acestei țări stă azi în fața unei întrebări fatale: România ori Umanitatea; Moscova ori Roma, Isus ori Satan?

A sosit vremea mărturisirii lui Isus în fața țării și a lumii întregi! A bătut ceasul suprem de apărare a lui Isus împotriva Irozilor moderni! Trebuie deschis focul împotriva Masoneriei și a fiului ei: Comunismul!

Trebuie să ne coborim în arenă — strigă cardinalul Parisului, Verdier — trebuie să luptăm pe față împotriva dușmanilor noștri, să demascăm Francmasoneria, să înlocuim ideile primejdioase ale revoluției ca învățăturile Evangheliei și ale Bisericii (La Croix 3/XII 932).

Ne sună și nouă această chemare. Avem și noi o moștenire sfântă de păzit. Are și Biserica noastră o parte frumoasă la formarea

creștinească a sufletului românesc. De aceea are și sfânta datorie de a apăra integritatea sufletului și credința creștină a acestui vâstar al latinității, a acestui fiu rătăcit al Romei la gurile Dunărei, în fața puhoiului Moscovei și a oculte francmasonerie!

Ah! Hierii noștri să dea alarmă! Din clopotnițe și amvoane să răsună peste văi și peste munți glasul chemării la luptă! Și dacă oarecând s'au adunat zeci de mii de români pe Câmpia Libertății, să-și afirme dreptul la viața națională, — cu sutele de mii vor curge șiragurile de creștini să-și afirme conștiința lor creștină. Se va scrie prin aceasta a doua pagină de glorie a Blafului! Irozii amenință... Viflaimul ne cheamă... Ce ne poate opri să leșim pe teren?

Petre Herio
preot-profesor

Un pas înainte. Lumea catolică nu-și mai poate închipi viața sufletească fără „exerciții spirituale“. Nu numai preoții, ci și mireni își înviorază credința în această neprețuită baie a duhului.

Rând pe rând începem a-i înțelege și noi importanța. Sistematic și obligator fac astfel de „deprinderi sufletești“ preoții. Acum, eparhia de Vest face un pas înainte. Din 10—17 Decembrie c. a organizat o serie de conferințe religioase, în formă de *exerciții spirituale pentru intelectualii bărbați gr. cat. din Oradea*. P. Dominic Neculăș a cuprins, în 8 conferințe temeinice și pline de avânt, adevărurile fundamentale ale vieții, raportate la sbuciumul sufletesc al bărbatului catolic, așa cum trebuie să fie. — Numărul celor cari au urmat regulat și cu multă concentrare „exercițiile“ a fost „considerabil“, — scrie „Vestitorul“ — și roadele imediate s'au văzut în spovedania și impresionanta cuminecare comună a tuturor.

Facă Domnul, ca să avem cu un ceas mai de vreme organizate și sistematizate în întreaga biserică noastră aceste minunate prilejuri de înnoire sufletească, dela cari așteptăm să ne dea generația de intelectuali credincioși practicanți și catolici militanți, de cari avem atâta nevoie!

Nu numai școala...

— Observări la problema școlii profesionale —

Sub titlul: „Vrem școală profesională“, pâr. G. Moody a scris, în numărul 51 al „Unirii“, un articol care merită toată atențiunea. Pune în discuțiune o problemă de mare însemnătate pentru neamul și patria noastră, pândită și râvnită de atâția dușmani.

Cu multă mâhnire constatăm, mai ales noi cei bătrâni, că Românul nostru de pe sate nu mai e cel de demult: cinstitor de datorii și tradiții, iubitor de biserică și plin de frica lui Dumnezeu. Dă mai des pe la cârciumă decât la biserică, își cumpără zdrențe din „bold“ și respectul față de povățuitorii lui sufletești se pierde. Un rău nespuse de mare această decădere sufletească a poporului nostru.

Până aici de perfect acord cu pâr. Moody. Mai departe însă și în plină cunoștință de cauză — ca unul care de 25 de ani îmi slujesc neamul și biserică în școală — aș face câteva observări. Și anume: nu aflu singură școala vinovată pentru această stare nenorocită, în care ne găsim. Sunt, de sigur, dascăli răi; vor fi și de cei „luminați“, de cari vorbește Sfinția Sa. Apoi: manualele de școală au unele scăderi și programa analitică nu e potrivită cu spiritul în care ar trebui crescută populația noastră rurală. Dar este pentru toate acestea rele singură „școala de stat“ răspunzătoare? Poartă vina întreagă învățătorii, cari oricum, în total nu sunt mai răi decât alte tagme? Hotărât, nu! Sunt alți vinovați, mult mai mari.

De pildă: vine un candidat de deputat și promite că va scăpa satul de popi și dascăli, le va lua pământurile și le va da țăranilor, că ei doar se lăfăiesc în lefuri grase dela stat, pe cari tot scumpii alegători le plătesc, ș. a. m. d. — Apoi merge țăranul nostru și pe la „fișcarăș“ care îl învață cum să mințescă în fața judecății și să nu se prea teamă de jurământ, că doar nu tot ce zic popii e adevărat... Studenții vin acasă la Crăciun și spun că profesorul lor, învățat mare, i-a asigurat pe cuvânt de onoare că nu este Dumnezeu... Apoi, să fim sinceri, se găsesc și între preoți de aceia

Foița „Unirii“

Două morale

Morala bergsoniană și morala creștină
de prof. Ion Covrig-Nonea

Publicare ultimei cărți a filosofului francez H. Bergson: *Les deux sources de la Morale et de la Religion* (F. Alcan-Paris 1932) — operă ce încheie și încoronază sistemul de gândire al filosofului, — a însemnat o surpriză pentru toată lumea. Pentru partizani surpriza se manifestă, în parte, ca o deziluzie; pentru adversari este o satisfacție și o ocazie binevenită să-și rectifice părerile asupra filozofului de nuanță panteistă, acuzat de ateism.

Nu faptul că s'ar fi dovedit inferior așteptărilor sau că s'ar fi contrazis a determinat atitudinile acestea deosebite. Nu. Cartea este scrisă cu arta și talentul cunoscut al filozofului, iar problemele analizate cu multă subtilitate critică; soluțiile propuse temeinic argumentate. Noutatea și surpriza o constituie analogia dintre concluziile lui cu creștinismul. Consecințe logice ale premiselor fixate în operele anterioare, concluziile privitoare la morală surprind prin aprofundarea lor de concepția creștină. De aici perplexitatea partizanilor și mirarea adversarilor.

Ni-se impune, însă, să notăm, dela început, un lucru: evoluționismul creator al lui

Bergson diferă esențial de concepția creștină despre lume și viață. Și dacă se remarcă puncte de contact, ele sunt incidentale. Separația constatată între sistemul bergsonian și creștinism rămâne intactă, cu toate că vederile morale se aseamănă. De aceea schișând sistemul moral bergsonian, ne gândim nu la ceea ce este deosebit, ci la ceea ce e asemănător creștinismului.

În cadrul vederilor lui H. Bergson, lumea este o *devenire*. Nota esențială a universului este *durata*, iar durata înseamnă *creație*, o elaborare continuă de forme noi. În mijlocul universului se creiază și se distrug forme, se înalță și coboară tendințe. Încât ni-se sugerează ideea unui curent vital care străbate toată realitatea, tinzând să urce cât mai sus, prin creșterea continuă de forme din ce în ce mai perfecționate. Convingerea în existența unui *elan vital* în univers devine definitivă când trecem la ființele vii. Aici elanul vital se transmite din germene în germene, creiază specii și varietăți. „Viața apare global ca o undă imensă care se propagă plecând dela un centru“ (L'évolution créatrice p. 288) și se extinde în toate părțile universului. O parte din unda vitală se obosește, decade și coagulându-se devine materie; cealaltă parte se înalță mereu; este spiritul. Astfel, materie și spirit, necesitate și libertate, la origine sunt acelaș elan în coborâre și oprit. Încât universul întreg este o devenire sub forme variate, oscilând

între doi poli: spirit și materie, acelaș lucru la origine, diferențiate în devenire. „Materie sau spirit, realitatea ne apare ca o devenire perpetuă. Ea se face sau se desface, însă nu este niciodată ceva făcut“ (L'évolution créatrice p. 295).

**

Trei sunt direcțiile în care elanul vital, „după impulsul inițial care l-a lansat în lume“, a izbutit să creeze ceva: lumea vegetală, instinctul insectelor și inteligența la om...

În viața socială, celor două direcții evolutive divergente dar complementare: instinct și inteligență, le corespund forme sociale deosebite și diametral opuse. Instinctul, executat mecanic, asociază indivizii în societăți asemănătoare cu ale albinelor și furnicilor, unde interesul speței și al individului se confundă. Societățile esite astfel din sânul naturii sunt organizări cari implică o coordonare și o subordonare a elementelor. Individul trăiește pentru colectivitate, iar abaterile sunt sancționate. Mulajele sufletului individual sunt identice cu ale sufletului colectiv. Societatea este *închisă*. Aici, atitudinea omului „face corp cu societatea“. El și ea sunt absorbiți în aceeași datorie de conservare individuală și socială... individual sau social, sufletul se întoarce într'un cerc. El este *închis*“ (Les deux sources p. 32—33). Conformismul garantează securitatea socială, indivizii au sentimentul de bună stare și plăcere, specifice unui organism care

cari nu-și fac datoria. Pe când la noi clopotele chiamă la biserică, în satul vecin popa „face clacă”, în sărbătoare. Iar la școală, câți preoți își fac datoria de cateheți cu toată conștiința?

Sunt prin urmare mulți vinovați de răutățile în cari ne sbatem, nu numai școala de stat. — Sunt însă iarăși de perfect acord cu păr. Moody, că acest rău trebuie vindecat fără întârziere. Trebuie să dăm mulțimilor o altă educație. Statul, în primul rând, are datoria să se îngrijească de aceasta.

Mai întâi în școală să se facă educație creștinească. Să se revizuiască manualele de către o comisie mixtă (laici și clerici). — Să se dea o programă analitică răzimată pe principiile religioase-morale. — Învățătorii înșiși să primească o educație mai îndelungată, serioasă și creștinească. — Și necondiționat, învățătorul să fie de confesiunea majorității copiilor.

De altă parte: preoții să-și pună osul la catehizare. Profesorii dela licee și dela școlile înalte să-și găsească alte forme pentru a se arăta tare învățați și să nu strice sufletul tineretului. — Domnii cari fac atâta larmă cu politica să-și pună pază la gură; altfel o va face altcineva, când va fi prea târziu. — În armată să se facă educație militară creștinească și nu bazată pe sudalmi și injurături. — „Domnii” toți, cât ar fi de învățați, să dea exemplu creștinesc, să mai dea câte odată pe la biserică, arătând că vreau să trăiască în țară creștină.

Iată ce trebuie făcut. Și se poate face chiar și fără școală confesională.

Vasile Ștefuțiu

inv. director de școală primară

Pacea Crăciunului. Bolivia și Paraguay sunt, de câțiva vreme, în război. Se omoară pentru un petec de pământ. Toate încercările de-a-le da puțină minte au rămas fără rezultat. — Totuși, Sfântul Părinte dela Roma nu-și încetează ostenețele pentru a grăbi pacea. Un mic succes a avut, de Crăciun. A intervenit la cele două puteri să înceteze ostilitățile cel puțin de sărbătoarea Nașterii Domnului, care a venit să aducă pace pe pământ. Și a fost ascultat. Armele au tăcut 24 de ceasuri încheiate. — Împăratul păcii să le dea cel puțin de acum gânduri mai bune!

Pentru Agru. Sub impresia serbărilor înălțătoare dela Satu-Mare și Aiud, — „unde s'a dat dovadă nouă și peremptorie a vitalității” Agru-lui — Preasfințitul **ALEXANDRU al Maramureșului** ține să dea un nou cuvânt de îndreptare către preoții săi, privitor la această asociație. O face în legătură cu scrisoarea Biroului Agru, care comunică două din hotărârile importante luate la Aiud.

„Una este — scrie Înaltul Ierarh — *suspendarea obligativității cotizațiilor membrilor ajutători*, hotărâre dictată de criza economic-financiară a țării, care va avea însă darul să deschidă porțile Agru-lui pentru masele mari ale credincioșilor noștri, pe cari numai cotizațiile obligatoare i-au făcut să nu aparțină până acum decât cu sufletul acestei asociații atât de binefăcătoare. — Nu mai puțin importantă este și a doua hotărâre a congresului, privind *scoaterea lunară a buletinului oficial „Agru”, care... devenind de acum icoana fidelă a mișcărilor din sinul Agru-lui va promova, de sigur, în cea mai deplină măsură interesele de viață ale acestei asociații.*”

Recomandând atenției clerului această publicație, care se va da parohiilor și organizațiilor Agru pentru 100 Lei pe an, particularilor pentru 50 Lei, Preasfințitul are cuvinte hotărâte și stăruitoare către preoții săi, cari trebuie să lucreze cu toată puterea la înființarea organizațiilor parohiale în puținele parohii unde încă nu ar fi și la desfășurarea unei rodnice activități acolo unde mișcarea e pornită. Lunile de iarnă sunt deosebit de potrivite în acest scop. — Această muncă și roadele ei vrea să le cunoască și Arhiepiscopul personal, de fiecare parohie. De aceea, la sinodul de primăvară *fiecare oficiu parohial va prezenta câte un raport aparte*, pe cari protopopii le vor trimite Ordinariatului însoțite de părerea lor motivată.

Dispozițiuni din cele mai norocoase. Mișcarea Agru-lui nici nu se poate imagina fără o astfel de acțiune permanentă, sistematică a clerului. Care, la rândul său, trebuie să-și primească directivele de sus, dela conducerea bisericăscă.

Faptă creștinească. Și încă una nu dă toate zilele. A săvârșit-o d. **Dr. Cosmutza**, un vrednic fiu al bisericii noastre. Colonel în pensiune, mila sa pentru bolnavi și spiritul activ nu l-au lăsat în pace, până ce nu a văzut înălțate de „Cetățuia” Clujului, în mijlocul unui parc ozonat de brazi, impunătoarele clădiri ale sanatorului de tuberculoși „Dr. Cosmutza”, c mândrie a Clujului și a medicinei românești.

Grija de sănătatea trupeză a suferinșilor cari vin din mari depărtări la sanatoriul modern, bine îngrijit și înzestrat cu ultima perfecție științifică, nu o socotește însă suficientă doctorul Cosmutza. El vrea să apropie pe bolnavi cât mai mult de marele Doctor al sufletelor și al trupurilor. De aceea, drept coroană a pavilioanelor impunătoare, a ridicat o frumoasă biserică, loc de închinare și înălțare sufletească nu numai pentru bolnavi, ci pentru credincioșii întregului cartier. — Aceste nobile străduinți au găsit dreaptă încununare în 27 Decembrie, ziua a treia de Crăciun, când **Preasfințitul Iuliu** al Clujului a săvârșit binecuvântarea locașului de închinare, strălucitor de frumuseță și artă. (Se remarcă în special iconostasul pictat de d. Szadler și două picturi murale făcute de pictorul Damian una și Negoșeanu, alta). În afară de notabilitățile Clujului, prezente toate în frunte cu Primarul, a ținut să fie față la sărbătoare însuși Premierul țării d. **Iuliu Maniu** și alături de el **D. Dr. Alexandru Vaida**.

Selecta asistență a participat și la desvelirea bustului marelui savant **Robert Koch** (1843—1910), descoperitorul microbului tuberculozei, căruia Dr. Cosmutza încă a ținut să-i aducă acest prinos de închinare. — La masa care s'a servit apoi, cu toții au apreciat în cuvinte călduroase frumoasele strădanii creștinești și umanitare ale aceluia, care din nimica a ridicat binefăcătoarea instituție de pe „Cetățuia” Clujului.

Iscălim și noi elogiile meritate și rugăm pe Dumnezeu să dea belșug de milă și de dar peste acea casă alinătoare de suferinți și răsplată bogată aceluia care a făcut-o cu creștinească simțire.

funcționează normal. Sufletul individual se complăce în cadrele formelor sociale și a staticului material; el nu se deschide, nu se străduiește să treacă dincolo de ele și să sesizeze devenirea universală. Sufletul este închis acestor probleme, căci supunerea față de societate îi este suficientă. Natura l-a voit așa și instinctul îl ține în această stare.

Morala, în sânul acestor societăți statice, cu sufletul închis încercărilor de transcendere a formelor spre a intra în devenire, se caracterizează prin *obligatie*, supunere față de regulile sociale. Normele morale sunt *obișnuințe* (habitudini) fixate și transmise prin tradiție, iar individul este obligat să se supună, orice abatere constituind un delict. Staticism, obligatie, presiune, refularea inițiativelor personale de inovare în domeniu moral, iată morala societăților *închise*, așa cum o vrea natura, izvorită din instinctul de solidaritate a individului cu speța. Foarte pronunțată, solidaritatea, la albine și furnici, este mai labilă în societățile omenești: însă este același lanț natural ce se urmează, trasat de natură.

Omul însă, ieșit din mâna naturii ca ființă inteligentă și sociabilă, înșală natura așa de savantă dar în același timp așa de naivă. Urmand pornirilor naturale, oamenii se asociază. Solidaritatea socială însă nu rămâne intactă. Cu ajutorul inteligenței, omul rupe lanțul naturii și se sustrage presiunii sociale. Ruperea lanțului natural și a conformismului social,

este identică cu crearea unei stări noi, este o *eliberare*. De aceea societățile superioare, intelectualizate, fac impresia unui conformism mai atenuat, iar cu cât ne apropiem de natură, unde domină instinctul, conformismul se accentuează.

Nu aici este esențialul, ci în directiva nouă ce o ia morala prin eliberarea sufletului. *Staticul* se transformă brusc în *dinamic*. Oamenii mai bine dotați reușesc să deschidă ceea ce este închis și să facă pentru umanitate ceea ce natura nu poate să facă. Obstacolele materiei, categoriile inteligenței, formele rutinate sociale sunt înlăturate; *intuiția* transportă sufletul în fondul devenirii universale. Sufletul astfel eliberat, nu cunoaște obstacole. El rupe cu natura materială și antagonismul forțelor ei, se transpune pe alt plan, sesizând elanul vieții. Aceasta este operația reală a vieții în opoziție cu cea artificială a gândirii care vrea să construiască realitatea bucată cu bucată cum creiază regisorul filmul scenă după scenă. Rupând acest lanț artificial creat de știință, neglijând forțele opuse din univers, trecem dincolo de static în dinamicul devenirii. „Dacă acesta este contrastul între operația reală a vieții și aspectul ce îl ia pentru simțuri și inteligență cari îl analizează, este de mirare că un suflet care nu cunoaște obstacole se simte în coincidență, pe drept sau pe nedrept, cu principiul vieții însuși?” (Les deux sources p. 51)

Devenirea sesizată de cei aleși — de eroi

— creatori în domeniul religios și moral — antrenează umanitatea. Enigmele vieții pătrunse sunt comunicate celorlalți oameni, exemplele se imită, formele naturii sunt întrecute, z'găzurile dărmate și înfrățirea oamenilor se face prin revenirea la elanul original al vieții. În acest act de transcendere a materiei în lumea spiritului constă morala dinamică, a *aspirațiunii*, în opoziție cu cea a obligației. Sufletul se simte răpit de dragoste pentru semen și lucrează pentru prosperitatea omenirii, pentru o *mergere înainte*, constând în înfrățirea universală prin dragoste.

Astfel „mergând dela solidaritatea socială la fraternitatea omenească, rupem cu o natură, însă nu cu toată natura. Se poate zice, întorcând în sensul lor expresiunile spinoziste, că pentru a reveni la Natura naturantă ne desbărăm de Natura naturată”. (Les deux sources p. 55). Natura cu care rupem este lumea materială, a *creaturilor*, ar zice creștinismul, spre a ne apropia de cea spirituală, de *creator*. Părăsim o lume imperfectă, ca să cunoaștem pe cea perfectă, origine a lumii și vieții, principiul al înfrățirii universale prin iubire. Conștințăm în elanul vieții — zice Begson — dragostea de oameni „absoarbe și încălzește întreg sufletul” iar „Religia exprimă acest adevar în felul ei zicând că în Dumnezeu iubim pe ceilalți oameni. Și marii mistici declară că au sentimentul unui curent care merge dela sufletul lor la Dumnezeu și coboară dela Dum-

l'infame! (Cuvintele francm. Marcel Huart, într-o ședință a Marelui Orient. Vezi: La trahison spirituelle de la Fr.: M: de Marquès-Rivière pag. 164—5).

Acest „infam“ e micul Isus din biserica Romei, căci: „Masoneria n'are decât un singur dușman: Biserica catolică, apostolică și romană... Ea este dușmanul, Infamul, Adversarul prin excelență și munca cea mare a Masoneriei tinde, mai presus de toate, să distrugă opera ei“, ne asigură același autor Marquès-Rivière, fost mason.

La noi, până acum, această pacoste n'a fost băgată în seamă. Acum însă, în avalanșa de Irozii moderni ce se năpăstuește asupra lui Mesia și a Bisericii lui — se citesc și nume românești, despre cari știam că sunt fiii bisericii noastre unite cu Roma. Irozii au intrat deabinele în sânul neamului românesc și au ademenit chiar membri marcanți ai bisericii noastre... Simt că se năruie ceva în sufletul meu, în idealismul meu când fixează această dureroasă constatare... Abia ieșiți la lumină, din umbra în care ne zăvoriseră străinii, nu putem sorbi liniștiți lumina libertății căci ni-se pregătește în ascuns o nouă robie, mai neagră, mai grea decât cea dintâiu: robia sufletului... Mercenarii ai Ideilor, pseudo-doctrinariii vor să ne pună la cumpănă Biserica și Patria și Tronul, temeiurile istorice pe care s'a clădit România Mare!

Conștiința acestei țări stă azi în fața unei întrebări fatale: România ori Umanitatea; Moscova ori Roma, Isus ori Satan?

A sosit vremea mărturisirii lui Isus în fața țării și a lumii întregi! A bătut ceasul suprem de apărare a lui Isus împotriva Irozilor moderni! Trebuie deschis focul împotriva Masoneriei și a fiului ei: Comunismul!

Trebuie să ne coborim în arenă — strigă cardinalul Parisului, Verdier — trebuie să luptăm pe față împotriva dușmanilor noștri, să demascăm Francmasoneria, să înlocuim ideile primejdioase ale revoluției ca învățăturile Evanghellei și ale Bisericii (La Croix 3/XII 932).

Ne sună și nouă această chemare. Avem și noi o moștenire sfântă de păzit. Are și Biserica noastră o parte frumoasă la formarea

creștinească a sufletului românesc. De aceea are și sfânta datorie de a apăra integritatea sufletului și credința creștină a acestui vâstar al latinității, a acestui fiu rătăcit al Romei la gurile Dunărei, în fața puhoiului Moscovei și a oculte francmasonerie!

Ah! Iererei noștri să dea alarmă! Din clopotnițe și amvoane să răsună peste văi și peste munți glasul chemării la luptă! Și dacă oarecând s'au adunat zeci de mii de români pe Câmpia Libertății, să-și afirme dreptul la viața națională, — cu sutele de mii vor curge șiragurile de creștini să-și afirme conștiința lor creștină. Se va scrie prin aceasta a doua pagină de glorie a Blajului Irozii amenință... Viflaimul ne cheamă... Ce ne poate opri să leșim pe teren?

Petre Herlo
preot-profesor

Un pas înainte. Lumea catolică nu-și mai poate închipi viața sufletească fără „exerciții spirituale“. Nu numai preoții, ci și mireni își înviorază credința în această neprețuită bale a duhului.

Rând pe rând începem a-i înțelege și noi importanța. Sistematic și obligator fac astfel de „deprinderi sufletești“ preoții. Acum, eparhia de Vest face un pas înainte. Din 10—17 Decembrie c. a organizat o serie de conferențe religioase, în formă de *exerciții spirituale pentru intelectualii bărbați gr. cat. din Oradea*. P. Dominic Neculăș a cuprins, în 8 conferențe temeinice și pline de avânt, adevărurile fundamentale ale vieții, raportate la subiectul sufletesc al bărbatului catolic, așa cum trebuie să fie. — Numărul celor cari au urmat regulat și cu multă concentrare „exercițiile“ a fost „considerabil“, — scrie „Vestitorul“ — și roadele imediate s'au văzut în spovedania și impresiunea cuminecare comună a tuturor.

Facă Domnul, ca să avem cu un ceas mai de vreme organizate și sistematizate în întreaga biserică noastră aceste minunate prilejuri de înviorare sufletească, dela cari așteptăm să ne dea generația de intelectuali credincioși practicanți și catolici militanți, de cari avem atâta nevoie!

Nu numai școala...

— Observări la problema școlii confesionale —

Sub titlul: „Vrem școală confesională“, pâr. G. Moody a scris, în numărul 51 al „Unirii“, un articol care merită toată atențiunea. Pune în discuțiune o problemă de mare însemnătate pentru neamul și patria noastră, pândită și râvnită de atâția dușmani.

Cu multă mâhnire constatăm, mai ales noi cei bătrâni, că Românul nostru de pe sate nu mai e cel de demult: cinstitor de datorii și tradiții, iubitor de biserică și plin de frica lui Dumnezeu. Dă mai des pe la cârciumă decât la biserică, își cumpără zdrențe din „bold“ și respectul față de povățuitorii lui sufletești se pierde. Un rău nespuse de mare această decădere sufletească a poporului nostru.

Până aici de perfect acord cu pâr. Moody. Mai departe însă și în plină cunoștință de cauză — ca unul care de 25 de ani îmi slujesc neamul și biserică în școală — aș face câteva observări. Și anume: nu aflu singură școala vinovată pentru această stare nenorocită, în care ne găsim. Sunt, de sigur, dascăli răi; vor fi și de cei „luminați“, de cari vorbește Sfinția Sa. Apoi: manualele de școală au unele scăderi și programa analitică nu e potrivită cu spiritul în care ar trebui crescută populația noastră rurală. Dar este pentru toate acestea rele singură „școala de stat“ răspunzătoare? Poartă vina întreagă învățătorii, cari oricum, în total nu sunt mai răi decât alte tagme? Hotărât, nu! Sunt alți vinovați, mult mai mari.

De pildă: vine un candidat de deputat și promite că va scăpa satul de popi și dascăli, le va lua pământurile și le va da țăranilor, că ei doar se lăfăiesc în lefuri grase dela stat, pe cari tot scumpii alegători le plătesc, ș. a. m. d. — Apoi merge țăranul nostru și pe la „fișcarăș“ care îl învață cum să mințescă în fața judecății și să nu se prea teamă de jurământ, că doar nu tot ce zic popii e adevărat... Studenții vin acasă la Crăciun și spun că profesorul lor, învățat mare, i-a asigurat pe cuvânt de onoare că nu este Dumnezeu... Apoi, să fim sinceri, se găsesc și între preoți de aceia

Foiața „Unirii“

Două morale

Morala bergsoniană și morala creștină
de prof. Ion Covrig-Nonea

Publicare ultimei cărți a filosofului francez H. Bergson: *Les deux sources de la Morale et de la Religion* (F. Alcan-Paris 1932) — operă ce încheie și încoronază sistemul de gândire al filosofului, — a însemnat o surpriză pentru toată lumea. Pentru partizani surpriza se manifestă, în parte, ca o deziluzie; pentru adversari este o satisfacție și o ocazie binevenită să-și rectifice părerile asupra filozofului de nuanță panteistă, acuzat de ateism.

Nu faptul că s'ar fi dovedit inferior așteptărilor sau că s'ar fi contrazis a determinat atitudinile acestea deosebite. Nu. Cartea este scrisă cu arta și talentul cunoscut al filozofului, iar problemele analizate cu multă subtilitate critică; soluțiile propuse temeinic argumentate. Noutatea și surpriza o constituie analogia dintre concluziile lui cu creștinismul. Consecințe logice ale premiselor fixate în operele anterioare, concluziile privitoare la morală surprind prin apropierea lor de concepția creștină. De aici perplexitatea partizanilor și mirarea adversarilor.

Ni-se impune, însă, să notăm, dela început, un lucru: evoluționismul creator al lui

Bergson diferă esențial de concepția creștină despre lume și viață. Și dacă se remarcă puncte de contact, ele sunt incidentale. Separația constatată între sistemul bergsonian și creștinism rămâne intactă, cu toate că vederile morale se aseamănă. De aceea schișând sistemul moral bergsonian, ne gândim nu la ceea ce este deosebit, ci la ceea ce e asemănător creștinismului.

În cadrul vederilor lui H. Bergson, lumea este o *devenire*. Nota esențială a universului este *durata*, iar durata însemnează *creație*, o elaborare continuă de forme noi. În mijlocul universului se creiază și se distrug forme, se înalță și coboară tendințe. Încât ni-se sugerează ideea unui curent vital care străbate toată realitatea, tinzând să urce cât mai sus, prin creșterea continuă de forme din ce în ce mai perfectionate. Convingerea în existența unui *elan vital* în univers devine definitivă când trecem la ființele vii. Aici elanul vital se transmite din germene în germene, creiază specii și varietăți. „Viața apare global ca o undă imensă care se propagă plecând dela un centru“ (L'évolution créatrice p. 288) și se extinde în toate părțile universului. O parte din unda vitală se obosește, decade și coagulându-se devine materie; cealaltă parte se înalță mereu; este spiritul. Astfel, materie și spirit, necesitate și libertate, la origine sunt același elan în coborâre și oprit. Încât universul întreg este o *devenire* sub forme variate, oscilând

între doi poli: spirit și materie, același lucru la origine, diferențiate în devenire. „Materie sau spirit, realitatea ne apare ca o devenire perpetuă. Ea se face sau se desface, însă nu este niciodată ceva făcut“ (L'évolution créatrice p. 295).

Trei sunt direcțiile în care elanul vital, „după impulsul inițial care l-a lansat în lume“, a izbutit să creeze ceva: lumea vegetală, instinctul insectelor și inteligența la om...

În viața socială, celor două direcții evolutive divergente dar complimentare: instinct și inteligență, le corespund forme sociale deosebite și diametral opuse. Instinctul, executat mecanic, asociază indivizii în societăți asemănătoare cu ale albinelor și furnicilor, unde interesul speței și al individului se confundă. Societățile eșite astfel din sânul naturii sunt organizări cari implică o coordonare și o subordonare a elementelor. Individul trăiește pentru colectivitate, iar abaterile sunt sancționate. Mulajele sufletului individual sunt identice cu ale sufletului colectiv. Societatea este *închisă*. Aici, atitudinea omului „face corp cu societatea“. El și ea sunt absorbiți în aceeași datorie de conservare individuală și socială... Individual sau social, sufletul se întoarce într'un cerc. El este *închis*“ (Les deux sources p. 32—33). Conformismul garantează securitatea socială, indivizii au sentimentul de bunăstare și plăcere, specifice unui organism care

cari nu-și fac datoria. Pe când la noi clopoțele chiamă la biserică, în satul vecin popa „face clacă”, în sărbătoare. Iar la școală, câți preoți își fac datoria de cateheți cu toată conștiința?

Sunt prin urmare mulți vinovați de răutățile în cari ne sbatem, nu numai școala de stat. — Sunt însă iarăși de perfect acord cu păr. Moody, că acest rău trebuie vindecat fără întârziere. Trebuie să dăm mulțimilor o altă educație. Statul, în primul rând, are datoria să se îngrijească de aceasta.

Mai întâi în școală să se facă educație creștinească. Să se revizuiască manualele de către o comisie mixtă (laici și clerici). — Să se dea o programă analitică răzimată pe principiile religioase-morale. — Învățătorii înșiși să primească o educație mai îndelungată, serioasă și creștinească. — Și necondiționat, învățătorul să fie de confesiunea majorității copiilor.

De altă parte: preoții să-și pună osul la catehizare. Profesorii dela licee și dela școlile înalte să-și găsească alte forme pentru a se arăta tare învățați și să nu strice sufletul tineretului. — Domnii cari fac atâta larmă cu politica să-și pună pază la gură; altfel o va face altcineva, când va fi prea târziu. — În armată să se facă educație militară creștinească și nu bazată pe sudalmi și injurături. — „Domnii” toți, cât ar fi de învățați, să dea exemplu creștinesc, să mai dea câte odată pe la biserică, arătând că vreau să trăiască în țară creștină.

Iată ce trebuie făcut. Și se poate face chiar și fără școală confesională.

Vasile Ștefuțiu

inv. director de școală primară

Pacea Crăciunului. Bolivia și Paraguay sunt, de câțiva vreme, în război. Se omoară pentru un petec de pământ. Toate încercările de-a-le da puțină minte au rămas fără rezultat. — Totuși, Sfântul Părinte dela Roma nu-și încetează ostenețele pentru a grăbi pacea. Un mic succes a avut, de Crăciun. A intervenit la cele două puteri să înceteze ostilitățile cel puțin de sărbătoarea Nașterii Domnului, care a venit să aducă pace pe pământ. Și a fost ascultat. Armele au tăcut 24 de ceasuri încheiate. — Împăratul păcii să le dea cel puțin de acum gânduri mai bune!

Pentru Agru. Sub impresia serbărilor înălțătoare dela Satu-Mare și Alud, — „unde s'a dat dovadă nouă și peremptorie a vitalității” Agru-lui — Preasfințitul **ALEXANDRU al Maramureșului** ține să dea un nou cuvânt de îndreptare către preoții săi, privitor la această asociație. O face în legătură cu scrisoarea Biroului Agru, care comunică două din hotărârile importante luate la Alud.

„Una este — scrie Înaltul Ierarh — *suspendarea obligativității cotizațiilor membrilor ajutători*, hotărâre dictată de criza economică-financiară a țării, care va avea însă darul să deschidă porțile Agru-lui pentru masele mari ale credincioșilor noștri, pe cari numai cotizațiile obligatoare i-au făcut să nu aparțină până acum decât cu sufletul acestei asociații atât de binefăcătoare. — Nu mai puțin importantă este și a doua hotărâre a congresului, privind *scoaterea lunară a buletinului oficial „Agru”*, care... devenind de acum icoana fidelă a mișcărilor din sinul Agru-lui va promova, de sigur, în cea mai deplină măsură interesele de viață ale acestei asociații”.

Recomandând atențiunei clerului această publicație, care se va da parohiilor și organizațiilor Agru pentru 100 Lei pe an, particularilor pentru 50 Lei, Preasfințitul are cuvinte hotărâte și stăruitoare către preoții săi, cari trebuie să lucreze cu toată puterea la înființarea organizațiilor parohiale în puținele parohii unde încă nu ar fi și la desfășurarea unei rodnice activități acolo unde mișcarea e pornită. Lunile de iarnă sunt deosebit de potrivite în acest scop. — Această muncă și roadele ei vrea să le cunoască și Arhiepiscopul personal, de fiecare parohie. De aceea, la sinodul de primăvară *fiecare oficiu parohial va prezenta câte un raport aparte*, pe cari protopopii le vor trimite Ordinariatului însoțite de părerea lor motivată.

Dispozițiuni din cele mai norocoase. Mișcarea Agru-lui nici nu se poate imagina fără o astfel de acțiune permanentă, sistematică a clerului. Care, la rândul său, trebuie să-și primească directivele de sus, dela conducerea bisericească.

Faptă creștinească. Și încă una nu dă toate zilele. A săvârșit-o d. **Dr. Cosmutza**, un vrednic fiu al bisericii noastre. Colonel în pensiune, mila sa pentru bolnavi și spiritul activ nu l-au lăsat în pace, până ce nu a văzut înălțate de „Cetățuia” Clujului, în mijlocul unui parc ozonat de brazi, împunătoarele clădiri ale sanatorului de tuberculoși „Dr. Cosmutza”, o mândrie a Clujului și a medicinei românești.

Grija de sănătatea trupeză a suferinzilor cari vin din mari depărtări la sanatoriul modern, bine îngrijit și înzestrat cu ultima perfecție științifică, nu o socotește însă suficientă doctorul Cosmutza. El vrea să apropie pe bolnavi cât mai mult de marele Doctor al sufletelor și al trupurilor. De aceea, drept coroană a pavilioanelor impunătoare, a ridicat o frumoasă biserică, loc de închinare și înălțare sufletească nu numai pentru bolnavi, ci pentru credincioșii întregului cartier. — Aceste nobile străduinți au găsit dreaptă încununare în 27 Decembrie, ziua a treia de Crăciun, când **Preasfințitul Iuliu** al Clujului a săvârșit binecuvântarea locașului de închinare, strălucitor de frumusețe și artă. (Se remarcă în special iconostasul pictat de d. Szadler și două picturi murale făcute de pictorul Damian una și Negoșeanu, alta). În afară de notabilitățile Clujului, prezente toate în frunte cu Primarul, a ținut să fie față la sărbătoare însuși Premierul țării d. **Iuliu Maniu** și alături de el d. **Dr. Alexandru Vaida**.

Selecta asistență a participat și la desvelirea bustului marelui savant **Robert Koch** (1843—1910), descoperitorul microbului tuberculozei, căruia Dr. Cosmutza încă a ținut să-i aducă acest prinos de închinare. — La masa care s'a servit apoi, cu toții au apreciat în cuvinte călduroase frumoasele strădanii creștinești și umanitare ale aceluia, care din nimica a ridicat binefăcătoarea instituție de pe „Cetățuia” Clujului.

Iscălim și noi elogiile meritate și rugăm pe Dumnezeu să dea belșug de milă și de dar peste acea casă alinătoare de suferinți și răsplată bogată aceluia care a făcut-o cu creștinească simțire.

funcționează normal. Sufletul individual se complăce în cadrele formelor sociale și a staticului material; el nu se deschide, nu se străduiește să treacă dincolo de ele și să sesizeze devenirea universală. Sufletul este închis acestor probleme, căci supunerea față de societate îi este suficientă. Natura l-a voit așa și instinctul îl ține în această stare.

Morala, în sânul acestor societăți statice, cu sufletul închis încercărilor de transcendere a formelor spre a intra în devenire, se caracterizează prin *obligatie*, supunere față de regulile sociale. Normele morale sunt *obișnuințe* (habitudini) fixate și transmise prin tradiție, iar individul este obligat să se supună, orice abatere constituind un delict. Staticism, obligatie, presiune, refularea inițiativelor personale de inovare în domeniu moral, iată morala societăților *închise*, așa cum o vrea natura, izvorită din instinctul de solidaritate a individului cu speța. Foarte pronunțată, solidaritatea, la albine și furnici, este mai labilă în societățile omenești: însă este același lanț natural ce se urmează, trasat de natură.

Omul însă, ieșit din mâna naturii ca ființă inteligentă și sociabilă, înșală natura așa de savantă dar în același timp așa de naivă. Urmand pornirilor naturale, oamenii se asociază. Solidaritatea socială însă nu rămâne intactă. Cu ajutorul inteligenței, omul rupe lanțul naturii și se sustrage presiunii sociale. Ruperea lanțului natural și a conformismului social,

este identică cu crearea unei stări noi, este o *eliberare*. De aceea societățile superioare, intelectualizate, fac impresia unui conformism mai atenuat, iar cu cât ne apropiem de natură, unde domină instinctul, conformismul se accentuează.

Nu aici este esențialul, ci în directiva nouă ce o la morala prin eliberarea sufletului. *Staticul* se transformă brusc în *dinamic*. Oamenii mai bine dotați reușesc să deschidă ceea ce este închis și să facă pentru umanitate ceea ce natura nu poate să facă. Obstacolele materiei, categoriile inteligenței, formele rutinate sociale sunt înlăturate; *intuiția* transportă sufletul în fondul devenirii universale. Sufletul astfel eliberat, nu cunoaște obstacole. El rupe cu natura materială și antagonismul forțelor ei, se transpune pe alt plan, sesizând elanul vieții. Aceasta este operația reală a vieții în opoziție cu cea artificială a gândirii care vrea să construiască realitatea bucată cu bucată cum crează regisorul filmul scenă după scenă. Rupând acest lanț artificial creat de știință, neglijând forțele opuse din univers, trecem dincolo de static în dinamicul devenirii. „Dacă acesta este contrastul între operația reală a vieții și aspectul ce îl ia pentru simțuri și inteligență cari îl analizează, este de mirare că un suflet care nu cunoaște obstacole se simte în coincidență, pe drept sau pe nedrept, cu principiul vieții însuși?” (Les deux sources p. 51)

Devenirea sesizată de cei aleși — de eroi

— creatori în domeniul religios și moral — antrenează umanitatea. Enigmele vieții pătrunse sunt comunicate celorlalți oameni, exemplele se imită, formele naturii sunt întrecute, zigzagurile dărmate și înfrățirea oamenilor se face prin revenirea la elanul original al vieții. În acest act de transcendere a materiei în lumea spiritului constă morala dinamică, a *aspirațiunii*, în opoziție cu cea a obligației. Sufletul se simte răpit de dragoste pentru semenii și lucrează pentru prosperitatea omenirii, pentru o *mergere înainte*, constând în înfrățirea universală prin dragoste.

Astfel „mergând dela solidaritatea socială la fraternitatea omenească, rupem cu o natură, însă nu cu toată natura. Se poate zice, întorcând în sensul lor expresiunile spinoziste, că pentru a reveni la Natura naturantă ne desbărăm de Natura naturată”. (Les deux sources p. 55). Natura cu care rupem este lumea materială, a *creaturilor*, ar zice creștinismul, spre a ne apropia de cea spirituală, de *creator*. Părăsim o lume imperfectă, ca să cunoaștem pe cea perfectă, origine a lumii și vieții, principiu al înfrățirii universale prin iubire. Confundați în elanul vieții — zice Begson — dragostea de oameni „absoarbe și încălzește întreg sufletul” iar „Religia exprimă acest adevăr în felul ei zicând că în Dumnezeu iubim pe ceilalți oameni. Și maril misticl declară că au sentimentul unui curent care merge dela sufletul lor la Dumnezeu și coboară dela Dum-